

Jordi Rubió

L'INSTANT

REVISTA QUINZENAL

E.-C. Ricart

PUBLICACIÓ DE JOAQUIM HORTA

Any II - Núm. 2

L'INSTANT

REVISTA QUINZENAL

BARCELONA-PARIS, 31 AGOST 1919

ELS ABSENTS

Mentre L'INSTANT no ha estat en comunicació amb el públic, dues morts han vingut a torbar la nostra plàcida joia: la de mossèn Clascar, eminent filòleg, i la del jove-veníssim poeta Joaquim Folguera.

Tots dos eren de branca diferent. L'un havia donat al bell catalanesc versions de llibres bíblics; l'altre havia cantat neguitosament i tèrbola.

Mossèn Clascar fou l'esperit continuament actual qui enriqueix la nostra llengua amb belles realitzacions de sabor desconeguda encara entre nosaltres. La saba hebraica penetra el nostre idioma mercès als seus pacients esforços. Sabé escollir els mots amb curiosa sol·licitut i posar-los en dansa, obediènts al seu comanament cordial. Fou, doncs, un artífex, un creador conscient.

Així com les traduccions bíbliques, són remarcables els seus fullets de litúrgia catòlica, on adaptà a la nostra església les més pures normes litúrgiques. I encara, aquells llibres de devoció on el català devot troba el pa espiritual més gustós i més exquisidament nacional.

Endreçà la seva activitat a l'agermanament de la Pàtria i la Fe. Sentim-n'hi grat, doncs, ara que algun malèvol inconscient vol crear barreres infranquejables entre aquests camps oberts germanívolament!

Joaquim Folguera, poeta, crític, prosista, traductor, recollidor de tota saborosa modernitat, inspirador de la orientació de La Revista, era una d'aquestes enceses activitats que propaguen el foc de la seva passió a tothom que s'atansa d'ells. No per les seves obres—dues: «Poemes de Neguit» i «El poema espars»—malgrat la seva importància, sinó per la promesa de la seva personalitat vigorosa, esperàvem de Joaquim Folguera els màxims profits de la seva obra. Ell hagués pogut ésser, a l'hora, director d'un gran diari i capdavanter de la generació que bateja en el sí fecunde de l'actual. En la seva mort, tenim de deplorar la pèrdua de l'amic i de la promesa no realitzada.

Aquests són els dos morts que deplorem aquí, on tots dos absents eren ben estimats. Mossèn Clascar, per la seva profunda simpatia i preclara intel·ligència, per la magnífica labor de traductor. Joaquim Folguera, perquè era dels nostres, era el company amb qui anàvem de la mà i amb qui en l'avenir haviem de compartir els triomfs o les caigudes.

En record d'ells, el pas solemne dels dos absents per aquestes pàgines, sia assenyalat en nostres esperits amb la més pura emoció i amb el reconeixement més noble per la seva tasca immortal.

UNA GLOSA

Eugeni d'Ors ha honorat la nostra publicació amb aquests mots cordials:

L'INSTANT

La darrera promoció literària i artística de Catalunya ens dóna, des d'ahir, L'INSTANT, revista d'exigència i de selecció. Algunes firmes de la darrera promoció parisenca l'acompanyen. —Per primera volta potser, els noms de París i els noms de Barcelona, impresos junts en una publicació mateixa, són portats per homes de la mateixa edat.—El costum antic era que Baudelaire fos llegit entre nosaltres en 1897 i Carducci en 1905; i encara a conseqüència, això últim, d'unes eleccions municipals en què es féu algun ús dels conceptes «civilisme» i «poeta civil».

Vol dir, doncs, que els promotors de L'INSTANT volen accomplir, en ordre a les arts, una reforma semblant a la que temps endarrera acomplí, en ordre a la mediació del temps, i des de les altures del govern de Madrid, el nostre il·lustre amic don Joan Ventosa.—L'intel·ligent arbitrarisme juga, el rellotge és forçat de fer un salt i ja tenim l'hora de l'Europa occidental adoptada a casa nostra.—Això està bé.

Molt Noucents, L'INSTANT, és, a la vegada, molt 1919. L'INSTANT va al dia, L'INSTANT va a l'hora. Déu nostre Senyor concedeixi a L'INSTANT molts anys.

XENIVS

T E S T E S

Coubine

JOSEP MARIA JUNOY

L'APÒSTATA

AQUEST esperit simpàticament mutable que s'anomena Josep Maria Junoy ha fet professió de catalanitat—ell a qui tots els vents de la França havien orejat l'esperit.

Davant nostre, Josep Maria Junoy ha parlat en elogi del classicisme, en elogi de la Catalunya nostrada. El seu parlament era una confessió i un programa.

Josep Maria Junoy tornà de París, fa poc. Un canvi radical s'havia fet en la seva sensibilitat: a un exotisme enrabiàt, oposava una punyent xenofòbia. Enrera deixava tot el neguit dels gosats artífexs de darrera hora, enrera àdhuc els impressionistes, que encara estimem tant nosaltres.

Nosaltres ens preguntàvem si aquesta tornada ràpida, si aquesta catalanització espontàniament nascuda, seria, no pensem insincera, però poc ferma.

Nosaltres dubtariem de qualsevol, àdhuc de nosaltres mateixos—de qui és gairebé defès de dubtar,—però no podem dubtar d'aquesta resolució *entusiasta* de Josep Maria Junoy.

Ben retornat a la nostra casa, a la nostra cabana ahir, avui gran Palau. Bell retorn aquest retorn que és el d'un català que retroba el seu esperit.

Nosaltres, que havem estat sempre catalaníssims que no havem sentit dintre nostre cap desviament, comprenem com aquesta amor nounada en el nostre Josep Maria Junoy omplena toda la seva ànima catalana.

«Clar i català» digué ell davant nostre. Nosaltres trobem que aquesta frase és una expolició. Cal dir clar—o dir català.

El català i la llengua catalana, són l'home clar i la llengua clara per antonomàsia. I el mar i el cel i el pi i la terra catalana irradien claredat per tota la terra. I si arriba aquell faust dia que ens ha pressagiat el Profeta Francesc Pujols, creiem que l'haurem assolit perquè tot el món haurà vista la valor dels catalans amb l'ajut de la claror de les seves produccions i del seu país.

Per això nosaltres veiem que fins al nostre Josep Maria Junoy, l'admirable autor del poema Guynemer, clàssica obra de la més alta arbitrarietat, ha arribat la claredat de ço català i que ara es troba dins un bany de claror d'on sortirà lliurat de tot pecat d'exotisme.

MILLAS-RAURELL

DEUX CRIS DANS LA NUIT

C'était au soir du jour des Morts. Le vent d'ouest faisait le fou à débusquer des ramures gémissantes toutes les fées mauvaises de l'hiver, qui fuyaient en hurlant sous ses coups de lanière, et venaient faire sabbat contre nos vitres ruisselantes. Ainsi du moins disait ma mère, qui avait la rage de prêter vie, sentiments et mobiles divers aux mille bruits de la nature, et d'animer toutes choses de ses visions cornues. Elle disait aussi: vent de galerne, vent de caverne; triste saison pour les sans-logis.

Mais ça, c'était plus juste.

Nous habitions au cœur même de la forêt (car mon père était forestier), sous les grands chênes tourmentés et rogues, et dans les hautes herbes, un pavillon perdu entre deux pistes cavalières, et n'avions, de jour comme de nuit, tout le long de l'année, d'autre compagnie bien assurée que celle des bêtes sauvages.

Ce qui faisait bien triste, languissante et morne ma vie d'enfant sur qui pesait comme pierre de sépulcre, la paix trop lourde de ce désert feuillu.

Je me souviens très bien. Il pouvait être 8 heures du soir, et nous étions tous trois à nous chauffer devant l'âtre où flambait de gros bois, et où ma mère, accroupie, cuisait la soupe. Corbeaux et geais avaient cessé depuis longtemps leurs cris discords et tympanisants; et seule, la vieille chevêche solitaire de l'étoile des Pétrons, là-bas bien loin vers le nord, hululait sinistrement par saccades, ce qui était assez étrange, vu l'époque et le temps. Mimoune, notre chatte, les pattes en manchon au plus près de la broie ardente, ronronnait doucement, en suivant du frisant de ses yeux verts et faux, les gestes de la ménagère dispensatrice des pâtées; moi je berçais mes quelconques rêveries d'enfant chagriné au crépitement monotone de la pluie battue de tempête en feuilletant mon livre d'images d'Epinal; et mon père lisait son journal, et venait même d'annoncer tout haut à ma mère ne sais plus quelle horridante histoire d'une femme de batterie arrosée de pétrole, et d'une autre égorgée au moyen d'un gros clou, du côté Achères, quand tout à coup Pataud dans sa niche, au fond de l'enclos, se prit à hurler à la mort à nous glacer l'échine. Et presque aussitôt un cri terrible, un cri déchirant et lugubre de femme qui brûlerait vive, un de ces cris de géhenne qui vous retournent les sangs, retentit dans la nuit tragique, tout près de nous. Je vis, dans un soudain flamboiement de torche, filer Mimoune comme une flèche, à deux pouces de mes prunelles exorbitées; puis un grand souffle froid qui nous hérissa tout le poil du corps et fit claquer nos dents, passa dans la cheminée, faisant longuement vaciller la flamme de la lampe.

Et ce fut à nouveau l'immensité et l'énormité d'un silence brutal et hostile.

«Bon Dieu, clama ma mère qui s'était dressée, plus blanche qu'un suaire, en laissant choir bruyamment le couvercle de la marmite, s'assassine-t-on pas dans nos treillages? Mais va donc voir, mon homme, tu es là figé comme une statue!»

Elle achevait à peine, et mon père n'avait pas eu loisir de vaincre sa très visible répugnance à s'en aller affronter il ne savait quoi dans cette nuit douteuse et plutôt sinistre, que Pataud se reprit à hurler, en même temps qu'un autre cri éclatait, plus déchirant et plus atroce, juste sous la fenêtre—ou plutôt un long, long râle qui gargouillait du sang, comme de quelqu'un qu'on égorgerait à petits coups. Et la porte fut ébranlée, cognée, martelée furieusement, avec des bruits de chaîne. Et ce fut encore un souffle de tempête polaire dans la vaste cuisine, aggravé des aigres miaulements de Mimoune blottie sous la huche comme une pelote de soie électrisée.

Nous nous regardions tous trois en hébétés, avec des airs de revenir de l'autre monde.

Ma mère néanmoins se ressaisit la première—car c'était une maîtresse femme—et clama pour la seconde fois: «C'est pas Dieu possible, je te dis qu'on s'assassine par ici, mon homme; grouille-toi!»

Mon père alluma la lanterne, tira le verrou, et Pataud, qui avait rompu sa chaîne, boula, roula dans la cuisine, la queue entre les jambes, hérissé, farouche, écumant, fou de peur, et vint s'accroûpir dans l'âtre où il demeura la langue aux dents, à gémir et à trembler convulsivement des quatre membres, avec des regards sanglants et torves vers le trou noir, venteux, et louche que faisait la porte ouverte sur cette nuit véritablement moche.

Mon père sortit avec hésitation, en braquant sa lanterne enfumée.

«Prends ton fusil, on ne sait pas, des fois!» lui cria ma mère qui s'était risquée sur le seuil. Il grommela je ne sais quoi, et fut longtemps à promener ses rais blafards dans l'enclos et sur la margelle du puits. Il fit même le tour extérieur du treillage, se penchant sur les hautes herbes toutes luisantes de pluie, et revint en disant mornement: «Je ne vois rien. La sacrée nuit est plus noire qu'un cul de vieux chaudron. On verra mieux, demain.»

Ma mère, qui croyait aux revenants, aux âmes souffrantes et qui se purgent en d'hypothétiques purgatoires, décida soudain, en se signant peureusement: «Nuit des trépassés! C'est donc quelque âme en peine qui implore prière chrétienne. Mais tout ça n'annonce rien de bon pour la maison.»

E.-C. Ricart

Elle servit la soupe, mais ne mangea point, malgré les pressantes invites de mon père, qui lui-même délaissa bientôt sa cuillère dans son écuelle à demi-pleine, alluma sa pipe et se refroigna dans son coin, jusqu'au coucher.

L'endemain, dès la fine piquette du matin, mon père fouilla, fourré après fourré, tout son canton, sonda le puits, fut même jusqu'à la croix de Noailles et jusqu'à la Muette, questionna ses collègues, les boquillons, les entraîneurs qui chaque jour font galoper leurs chevaux sur les deux grandes pistes, ne découvrit rien, n'apprit rien, et rentra en riant—ou feignant de rire de bien bon cœur, de notre sotte terreur de la veille. Ma mère ne dit plus rien, mais de ce jour ne fut plus la même, et parut garder, du tragique mystère de cette nuit d'épantement, visage de cire, regard opaque — et une taciturnité équivoque et ruminieuse qui ne fit qu'empirer de semaine en semaine. Positivement, elle donnait l'impression chavirante d'un corps sans âme, d'un pauvre corps noyé, pitoyable et mou allant à la dérive vers l'inscrutable énigme, entre deux berges de ténèbres.

Mimoune avait disparu sans retour, comme font ces bêtes personnelles d'un logis maléfique, et mon père dut

bientôt abattre notre pauvre Pataud—mon seul ami—devenu complètement braque depuis qu'il avait hurlé à la mort et rompu sa chaîne, sous l'impulsion d'une épouvante obscure.

Enfin, la nuit du 24 décembre de cette funeste année, comme ma mère s'était levée en chemise pour glisser furtivement le cadeau du bonhomme Noël dans mes petits sabots naïvement déposés par moi sur la cendre chaude du foyer, elle chût soudain sur le nez, morte de mort subite. Et nous la trouvâmes toute raide au matin, dans l'âtre plein d'oranges, de mandarines et de bonbons, qui tenait encore dans sa main crispée, un polichinelle.

Alors, de chagrin, mon père se prit à boire, se brouilla avec l'Administration, fut destitué et se pendit.

Voilà pourquoi, moi qui vous parle, et qui pourtant ai fait l'Argonne, les Eparges, et les camps de représailles dans les horribles forêts à marécages de Pologne, j'ai peur des bois, j'ai peur des chiens, j'ai peur des morts...

MARC STEPHANE

Mesnil-le-Roi (par Maisons Laffitte) S.-et-O.

ELS LLIBRES I

ELS LLIBRES

«LES ÉPODES D'HORACE», par *Frank Olivier*. Librairie Payot, Paris, 1917.—C'est un ouvrage très important que celui consacré par M. Olivier aux épodes d'Horace. L'intelligence critique marche là d'une allure assurée sur le terrain de l'érudition. Le professeur de l'Université de Lausanne s'applique à démontrer que la meilleure introduction aux odes d'Horace, la plus difficile à pénétrer et à vraiment goûter, c'est l'étude des épodes. Les épodes, loin de reproduire fidèlement Archiloque, n'en sont pour ainsi dire que la projection sur un plan différent, mais en faisant ressortir en abondance les éléments lyriques.

«LA VIE AFFECTIVE D'OLIVIER MONTERNE», par *Emile Dermenghem*. Editions Georges Crès et Co, Paris, 1917.—Il fut un temps où nombre de romanciers s'adonnèrent presque exclusivement à l'analyse de leur moi. Combien de raisonnements intellectuels aux prétentions transcendentes s'exercèrent sur des sensations mesquines! C'était effrayant. Et cela devenait de plus en plus ennuyeux pour le lecteur de bonne foi. Celui-ci se félicitait donc de savoir cette époque-là à jamais révolue. Mais voici un jeune écrivain qui semble vouloir renouveler ces méthodes périlleuses. Car il y a là du danger réel pour son talent. En effet, l'auteur qui fait de son âme le centre de ses observations et de ses méditations, finit tôt ou tard par être frappé de cécité vis-à-vis des hommes qui l'entourent, dont le spectacle est autrement intéressant que son déshabillage à lui.

«CANTOS EPICOS DA GUERRA», par *Xavier de Carvalho*. Paris, 1918.—Le vaillant publiciste portugais a voulu, lui aussi, exprimer son émotion devant la récente tuerie guerrière, sous les plis empourprés de son imagination, et a trouvé des accents si simples que l'âme des foules ne peut pas y être insensible. C'est ce que l'auteur recherchait et, à ce point de vue, nous pouvons le dire, il est comblé à souhait.

«SCIA», par *Maria d'Arezzo*, Napoli.—Tout en s'efforçant d'être neuve et ne manquant pas, certes, de nouveauté, Maria d'Arezzo est plutôt une sensibilité féminine qu'une intelligence d'avant-garde. On en viendrait à dire que le brouillard du matin ne s'est pas suffisamment dissipé sur sa route pour qu'elle puisse jeter ses yeux comme des monnaies sur le jaune d'œuf de l'aube nouvelle. Ne perdons pas l'espoir et saluons la bonne volonté de ce fervent écrivain.

Aquest espanyolíssim Baroja, ens dona encara una altra novel·la espanyolíssima: «La Isabelina».—Caro Raggio, Madrid.—4 pessetes.

Vella diligència incòmoda i malolent, marxant però, amb la velocitat i arbitrarietat d'un film ianqui. Turbulència aspre, carriqueig simpàtic als qui viuen una mica abrumats i lassats. Novel·la pesada i trista, malgrat el dinamisme. Descàrrega que xorba.

De la feblesa de Nietzsche n'èix, per contrast, la concepció del super-home. La feblesa de Baroja que de vegades és al·lucinant com la crepitació d'un voltaic a alta tensió, ha creat aquell Hurtado de «El Arbol de

II]

FULLETÍ DE "L'INSTANT"

EL CLUBMAN

Continuació

Cobriré el teu rostre amb la teva roba... Jo mostraré la teva nuditat a les nacions... i la teva vergonya als reialmes!»

II

Lord Pimkins entrava al «Ye Old Prince Bar». Miss Mabel parlava amb dos joves que biberonaven les palles d'un «lemon squash». Un coll postís estil minyó presentava la careta fresca d'aquesta fina anglesa somrient, vestida de negre.

Ni un sol cabell foll no rompia la disciplina del seu pentinat castany clar, variat per dos trenetes rosses, pentinades en coca amb un llaç blau-cel.

Donà a Lord Pimkins, per sobre el taulell, les seves mans blanques, sense anells, però amb un groixut braçalet d'or a la munyeca esquerra i demanà, dolç:

«—Seguiu bé?

—Completament bé. Gràcies!»—digué Lord Pimkins, qui va penjar per la seva crossa de plata el bastó d'èban al bord del taulell de caoba, i tot seguit va emprendre l'ascensió d'un alt tamboret.

Miss Mabel preguntava:

«—Què voleu haver?

—Champagne, angelet dolç. Voleu haver-ne un vas amb mi?

—Vull, certament.»

Destapà una botella de «Dry», llançà a la sortida del tap un crit lleuger de noia besada per sorpresa, i els dits mullats, va omplir dues còpes en tija, gravades amb una corona de príncep. Inclina a petits cops, la pesada botella damunt les flautes de cristalls, on l'escuma blanca nedava sobre el vi un poc daurat, d'una limpiditat de pedra preciosa. Recollí el tap: li'n abonarien sis pence.

«Bona salut per vos!»—digué Lord Pimkins.

—Igualment per vos, senyor.»

Ella va beure i demanà:

«—On fóreu anit?

—Club, bufona.

—I a on anireu avui?

—Club, estimadeta.»

Els dos joves reclamaren palles per a xuclar. Ella els donà les mans.

«—Oh, us demano perdó si us deixo sols. Estic tan ocupada!»

Com l'un d'ells li besés la munyeca, ella va reptar-lo:

—Dolentot!

Lord Pimkins oferí novament:

—Voleu haver un vas amb mi?

—Vull.

Un gentleman de talla superba, però una mica desafavorida pel ventre, entrà i se'n anà de dret al taulell. Portava, damunt els cabells tallats arran de la grossa

LES REVISTES

la Ciència», al qualocfi la seva concepció unilateral de la vida—intellectualisme rabiós, home que no sapigué fer una rialla—i aquest Aviraneta d'ara, teòric de l'acció, que espeterneja per a treure el cap del safareix tèrbol del vuitcents espanyol, tot portant-lo al moll dels ossos, nodrint-se'n, recreant-lo continuament.

L'incapacitat castellana per una concepció dual, irònica, de la vida, s'aguditza al vuitcents. Un pol, és la capacitat de sumissió. L'altre, la capacitat d'indignació. I el ministre de l'Intel·ligència, el superador, és absent. Això que hom anomena genèricament el vuitcents, comporta per definició l'irreductibilitat entre l'home teòric i l'home pràctic. I l'home, no hi és.

Aviraneta, Castelar, Larra, malgrat la del 98—que també és una manera del vuitcents,—homes representatius. La diferència entre Castelar i Aviraneta és aparent, només. Homes que amoixen tota la vida les seves idees. Cap realització, ni manipulació, ni ordenament eficaç. La seva mateixa primor moral—anti-intervencionisme, la torre d'ivori, aquest producte tan vuitcentista, casa de prostitució—els fa esdevenir homes l'un sol caire, unilaterals. D'ací, en pervé l'absència d'un gest complex, irònic, elegant.

S'equiparà la indignació a l'acció. Tant se valdria dir que un foc d'encenalls és eficaç com un caliu intens. Hi ha a Espanya, en el segle passat, com una capitis diminutio per continuar i per prevenir. Tot és improvisat, verbal, momentani, declamatori. I fet amb un barri de serietat i d'histrionisme insuportable.

Diríem, continuant el símil d'abans d'ara, que si Hur-

tado no sapigué riure, Aviraneta no pogué riure i que Baroja vol occir la rialla amb un seriós instrumentalisme una mica infantí, la qual cosa és una torre d'ivori més i tan mancada d'eficàcia com les del romanticisme gonflat i flàcid.

Devegades, Baroja, com aquell que no fa res, invoca i demana que la serenitat descendeixi a ell. No deixa d'ésser això una oració purament casolana. Contràriament. Cal insistir sobre la professionalitat que dona Baroja a la seva obra. Baroja, davant del seu públic, camina sense desviar-se i és turbulent de la mateixa manera que la guilla és animal de cua llarga.

«L'IMPOSSIBLE REVE», par Emma Pellerin et Joseph Bollery. Figuière éditeur, Paris.—Là nous avons trouvé sans le chercher un relent d'hellénisme s'affublant d'un masque verlainien. Des vers délicats sur des rythmes berceurs où les adjectifs, ces dynamiteurs de la synthèse, ces parvenus de la syntaxe, jouent un rôle trop grand

L'interessantíssim llibre «Itàlia», de Josep Aragay, Publicacions de La Revista, n.º 25, 4 pessetes,—enclou el passat i el present evocador d'unes ciutats velles o enrunades que «us semblen més vives que la gent» i les quals el poeta es complau en posseir i enyorar totseguit.

Altrament, els versos de Josep Aragay, pintor, no tenen l'agilitat, la «souplesse» que hi ha en alguns dels seus dibuixos—aquella síntesi de la donzella de Guirlandajo, per exemple—sinó l'eixutesa d'una prosa feliç de vegades, en els mots i en els conceptes.

testa vermella, un capell meló massa petit. El seu vestit de quadres grocs flairava a fems.

Miss Mabel li va allargar les dugues mans.

—Esteu bé, aquesta nit?

—Molt bé, estimadeta. *Chammpègne!*

En aquest bar de luxe, no freqüentat sinó per lords i lacais, eren poc estimades les begudes nacionals: gin i cervesa.

—Volèu haver un vas amb mi?

—Oh, certament!

Prengué una ampolla de «Hartmann brut» i va retrobar el mateix crit de surt a la sortida del tap: sis pence.

El gentleman-femta begué el champagne a la manera de l'aigua mineral amb brandy, dins un chop de cervesa.

Ella va vessar-li el quart d'ampolla, demanant-li:

—Que sabríeu el guanyador, estimat?

Ell traguejà; després, li parlà a l'orella, mentres que ella el servia novament.

—Oh, gràcies!—va dir ella; set contra un?... Es clar que hi arriscaré els diners.

Obligada pel servei a girar la esquena a aquests senyors, la seva complaença devers ells no per això s'interrompia, puix que ella continuava somrient-los dins el mirall en que ells s'esguardaven beure.

Els etagers de vidre muntats en nickel portaven barrilets d'aixeta de plata, licors, joguines de vidre, llimones, plantes verdes, i tots els grans escumosos, les marques dels quals il·lusionaven els anglesos sobre la

nacionalitat de la champanya. La creien anexionada en 1870 a l'imperi alemany: G. H. Mumm, Geldermann, Krug, Deutz, Luling, Goulden, Ayala, Bollinger, Hartmann, Schuler.

Un Moët-Chandon sorprenia.

Una tanca de mirall multiplicava la llum dels aplics.

Lord Pimkins aproxima al rostre fresc de miss Mabel el seu, un poc gastat.

—Quan vindreu, estimadeta?

La retenia amb un dit corvat sobre el bracelet del puny esquer.

Els ulls engrandits, tan clars com el mirall situat darrera d'ella, ella el va esguardar amb una dolcesa infantina.

—Oh, senyor! Jo sóc una noia respectable! Què diria la mare? Se li rompria el cor!

—*Chamm...pègne!*—reclamava el gentleman-femta.

—Bona nit!—va dir Lord Pimkins.

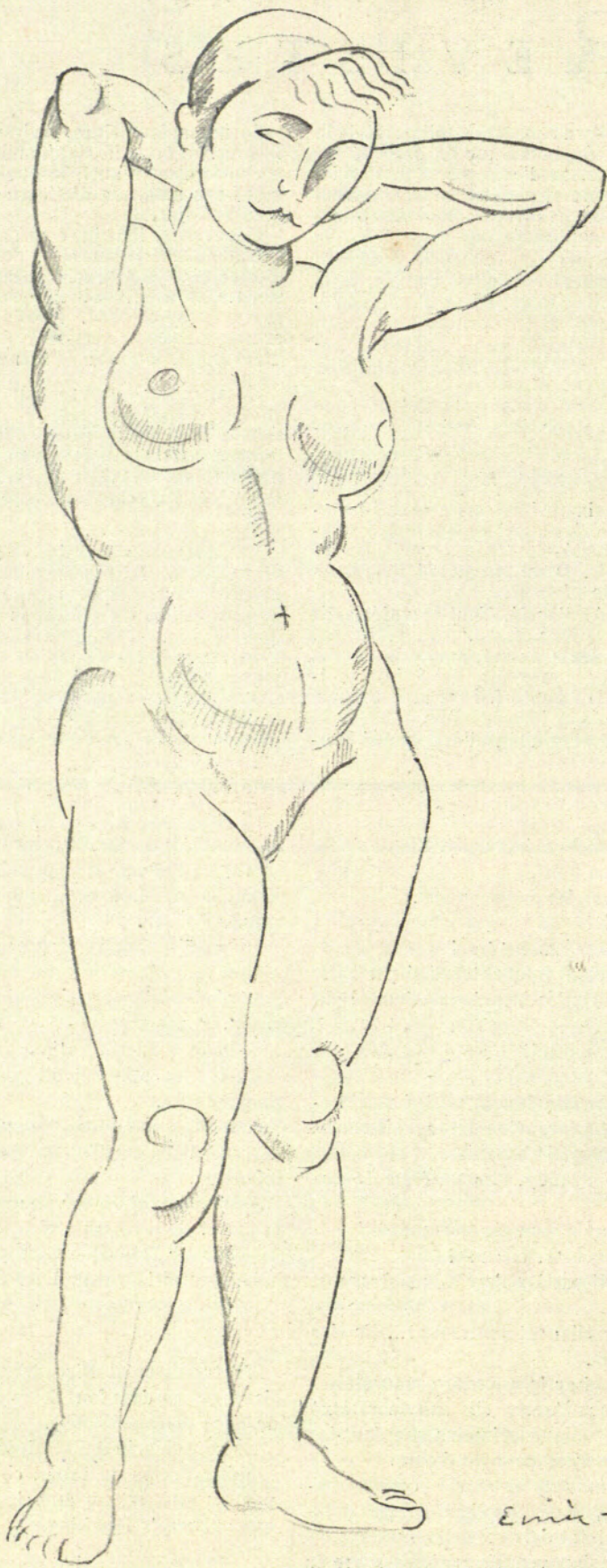
III

Va travessar el Piccadilly Circus. Assentades sobre els set graons de la font del mig de la plaça, les venedores de flors oferien buquets.

La consumació del scotch whisky no les embellia pas.

Sobre l'acera de refugi els boys cira-botes depositaven els seus estres, amb les plaques d'esmalt negre i groc: «Berry's Blacking.»

(Seguirà)

Emile-C Ricart
1919

P O E M E S

B O X E

III

LE NŒUD DES MUSCLES JOUE L'ENTR'ACTE DE L'EXPECTATIVE
LE ZIRCON SUR LA POITRINE
WHISKY POUDRE DE PERLINPINPIN
TOURNEZ TOURNEZ LA ROUE DES MEMBRES
CAR IL Y A UNE VÉRITÉ AU MONDE
INCURABLE SUPPOSÉE SOUS LES ÉPINES HACHÉS
DE L'OBSCURITÉ PROFONDE ÉTUDE
QUI HÉSITE LE COUP FINAL
AGITE LES SOUPÇONS LE CRATÈRE DÉFORMÉ ET LES HUITRES PERLIÈRES

C A L E N D R I E R

16

ENTRE DEUX TUYAUX ET LA ROSE DIAGONALE
OUVERT LE ROBINET POUR LUMIÈRE PEACH BRANDY
LA CROIX MONTE D'UN VERRE GARDEROBE
VIOLONCELLE CUIT BLEU HYPERMANGANATE
ENGRENAGE EMBRYONNAIRE
ET LES TRACES DU CRAYON TRIDENT

TRISTAN TZARA

P O E M E S

L'ESPURNA

PER EMILIA YLL

*Mirada que has dormit un any i mig
perduda entre les boires del misteri:
ara has tornat a encendre el meu desig
en el flam més subtil que pot haver-hi.*

*Ben forta t'infantà Nostre Senyó
per resistir tots els embats adversos
que t'oposava la Destrucció,
i despertar-te avui, com els meus versos.*

*Callà ma veu, en aquest temps cruel,
i s'estroncà tot cant en els meus llavis.
El rondineig oïa del rezel
i la música sorda dels agravis.*

*Un any i mig vagant esmaïperdüt
sense saber la causa de ma pena!
I ara que davant meu has renascut,
la copa de l'amor torna a ésser plena.*

*Tu l'has omplerta, O lent esguard cubà!
Una obra gran pot nàixer d'una espurna,
com ens mostrava un film americà.
Jo et guardaré en mon cor, com dins una urna,
perquè mai més no et puguis escapà,
O renaixent mirada, foc cubà!*

JOAN CAPDEVILA ROVIRA

P A R A U L E S

DE JOSEP CARNER

en la Conferència professada a l'Escola Elemental del Treball

Si bé, esguardant el mapa, la península ibèrica sembla constituir una perfecta unitat, els descobriments dels geòlegs han comprovat el contrari: Catalunya representa una de les darreres estribacions de l'Europa occidental, mentre que la constitució geològica d'Espanya, per la configuració de les muntanyes i la qualitat del subsol resulta idèntica a la de les terres africanes, amb les quals estava unida abans d'existir la petita llenca marítima que s'anomena estret de Gibraltar.

Veu's aquí l'anècdota més antiga que hom coneix dels castellans. La conta Estrabó, recollint-la d'un autor cartaginès. Revela el llur temperament racial d'una manera molt gràfica.

Quan els romans—diu—havien establert llur primer campament al centre d'Espanya, els habitants del país els observaven amb una ferocitat ensopida. Mentrestant els soldats romans es passejaven entre les tendes, parlaven tranquil·lament, contaven facècies i s'entretenien de la faisó que més avinent els semblava. Mes d'aquest tarannà els indígenes se'n feien creus. I un espanyol declarava als colonitzadors, en un moment de franquesa:

—Vosaltres sou soldats i acabada la lluita us passegeu i us divertiú vora les tendes? No us entenc pas.

—Per què?—preguntà un romà.

—Perquè nosaltres només podem fer dues coses: o lluitar o geure.

Una de les característiques més fonament arrelades al cor dels catalans és l'esperit de llibertat. Per això

Catalunya florí amb plenitud durant l'Edat mitja, època de la seva màxima llibertat, quan el rei convivia amb els seus súbdits com entre amics, mentre en altres pobles d'Europa imperava el feudalisme més enèrgic. Així que el cessarisme europeu es consolidà, assolint el cap suprem de l'Estat la sobirania absoluta, Catalunya es sentí estranya a l'esperit del temps i començà la seva decadència.

El Renaixement de Catalunya no es produí sinó al contacte de les dues grans tempestes de llibertat que ompliren l'atmosfera moderna: el Romanticisme, en l'orde espiritual; la Revolució francesa, en l'orde polític.

L'unió d'Alemanya a la corona espanyola i el descobriment de les Amèriques foren dos grans augments de poder que pervingueren a l'Espanya medieval com dues rifes immerescudes.

Als catalans, per causa de l'eterna equivocació de la política espanyola, els fou prohibit l'anar a Amèrica, quan precisament eren ells els cridats a colonitzar-la per llur esperit mercantil i emprenedor.

Alguns, més tard, s'hi establiren, aprofitant el permís donat per Carles III. I es palesà una vegada més la nostra característica de llibertat: molts dels que figuraven al cap dels moviments de l'independència americana com a grans generals i grans polítics, eren catalans.

L'ACCIÓ INTERVENCIONISTA DEL PROLETARIAT

UNES PARAULES

Hom ha pretès una gran diferència essencial entre els gremis d'ahir i els Sindicats d'avui. Jo voldria ara dir com tot un Bela-Kun no feu més a l'Hongria que un preciós retorn a les belles ciutats dels artesans, on «quatre sastres, quatre assaonadors, dos teixidors, dos sabaters, quatre doctors en dret, etc.», devien comandar una ciutat i ho feien com calia. He cercat certament aquesta diferència en Julien Luchaire (1) i en Georges Sorel (2), i no he sabut trobar-la; car àdhuc el procés inicial d'aquells *governs* d'obriers del x al xv segles no fou sinó violència esfereïdora entre plebeus i nobles, i l'Església aleshores poder universal i la ciutat república.—El mateix fet biològic fa esgarriar avui la nostra burgesia, per tal que ella no ignora la seva base falta de justícia i viu en el temor de no detentar més l'esclavitud moderna. La injustícia, però, és quelcom de sagrat: la temuda violència dels de baix ho és per lo *ilegal* d'ella mateixa. Res no diuen, en canvi, segons sembla, les violències legals, organitzades, únic possible aguant de tot capitalisme de tònica burgesa. Es que la burgesia ha estatut el crim com una raó d'Estat, de religió, de pàtria—per una raó, s'es dit: d'ordre social.—Així pot esverar el fanàtic Lenin, qui només amb tres anys vol destruir un mal que ja en ve de tres mil,—tres mil anys, tres mil mals, com volgueu; i així aquí a Catalunya ha pogut bescantar-se als obrers manuals sindicalistes, els més conscients d'Espanya en veritat, per l'exacerbació precisament racial del llur temperament, de gents no conformistes a dictadura nada contra justa mesura. El mot nacionalista, per exemple, ha sigut «ça com lla» el de sagrada unió, i ha volgut ofegar-se amb un sometenisme espiritual i amb un sometenisme d'escopetes el vilipendi amarg en que els millors obrers viuen a casa nostra.

La violència, però, no és pas sindicalista, sinó ben al contrari. Vegi's Enrico Leone (3), un dels més radicals dintre el sindicalisme italià, qui es plany d'aquest dictat.—En exaltar la vaga com a mite, Leone com Sorel troba mitjans de pau per tota acció directa. Però cada vegada que apareix entre els homes una renovadora nova fe, l'entitat dominant s'amuralla a la tàctica del buit, o a la de la calúmnia i la persecució, procurant contenir el que serà més tard una immensa munió d'iniats.

Era tot just ahir que al mot de pau social i d'unió sagrada es portava al martiri als qui es deien *demòcrates*... Entre els empresonats i exilats catalans hi podríem

comptar als grans Anselm Clavé i Narcís Monturiol (1). No son, doncs, els de baix—l'idea de justícia a imposar tard o d'hora—els que rompen el foc de tota hostilitat. Es l'esperit de classe que en els usurpadors té l'arrel més profunda.

Venim a dir això: la guerra social és una conseqüència. Quan s'ha tocat al cor dels privilegiats—aquí els confessionals que ho volen arranjar convidant a l'amor i enviant pastorals—els privilegiats han respost per tot seny a cops de baioneta. No hi haurà arranjament de cordialitat mentre les baionetes siguin una resposta...

Cal saber què vol dir Sindicalisme. Quan el Sindicalisme no és acció de govern ho és simplement de lluita o de procediments contra procediments.—La riquesa d'Espanya, tot el sol i el subsol, es troba repartida per trescents mil senyors (2). Només un, En Rotschild, és

(1) Puig Pujades.—*Vida d'herois*. 1918.

(2) A remarcar la conferència del senyor Maurici Salvó, a l'Ajuntament de Madrid (6-6-19) sobre *El Banc municipal aplicat a l'extrarradi*. Aquest senyor és qui calcula que la terra d'Espanya està en poder de trescents mil senyors, i diu: «Estando constituido nuestro Parlamento en su mayoría de propietarios, que són los que gravan en primer término al trabajo y más tarde al capital: el trabajo tiene que sujetarse a la ley de la oferta y de la demanda, en tanto que el propietario señala la renta que ha de producir su capital. —Bella lliçó, i altre argument de força a favor del sindicalisme, antiparlamentari i apolític.

Emme C. Riera
1919

(1) Vegi's: Julien Luchaire.—*Les démocraties italiennes*. 1915.

(2) Georges Sorel.—*El pervenir dels sindicats obrers*. 1900.

(3) Enrico Leone.—*El sindicalisme*. 1906.

amo materialment de quasi la meitat de la Península (1). Aquest sol i subsol està per explotar, i si els homes que emigren—doscents mil anyalment,—volguessin expropiar-ho enc que fos per l'instint d'una digna existència, hom sab com aniria... Mes l'expropiació s'imposa com un cas de justícia absoluta o de solució única. Es una violència contra l'esclavitud i el fet de que la fam depauperi una raça; una violència lògica. No l'home contra l'home: l'indigent contra el fart.

No voldriem, però, que les nostres paraules fossin d'exaltament. Qui és lliure de pecat no tem cap punició, i hom pot santament creure que amb una dictadura proletària no hi perduran els millors sinó els pitjors. Sindicalisme—capacitació, organització—vol dir també intervenció directa dels obrers productors en el repartiment de la riquesa: en això no hi ha mal ni hi ha perill. Que hom no culpi als obrers si una qüestió de tàctica els obliga al delictes, al delictes *il·legal*, ara que el privilegi pel delictes es manté.—Parlarem més avall, si ens és permès, què és i què vol dir Sindicalisme.

EL PRIVILEGI I ELS INTEL·LECTUALS

Mes primer ens caldrà que expliquem la actitud del proletariat organitzat enfront l'*Intelligença*. Tant com voldriem justificar-la, voldriem avançar-nos a tot alié jui que ens vingues a la contra. Així, per exemple, quan se'ns digui que els obrers catalans amb tot i llur consciència no són capacitats, afegirem encara que no ho són ni ho seran per molta estona. Afegirem que son mancats d'una justa i deguda dignitat del treball—missió del Sindicat. Sense això, evidentment, la possibilitat d'una *administració* jurídic-social pel proletariat, el que Marx nomenava dictadura, pot fer esborronar a tot pobre senyor d'una pesseta. Però hom no ha d'ignorar que si aquesta és divisa: *el treball pels obrers, no els obrers pel treball*,—la pau forçosament ha d'ésser després lògica com ho és la violència abans del triomf.

Macaulay va dir bé: «Si espereu a que el poble es trobi prou madur per a donar-li la llibertat, mai n'hi fareu mercè». El proletariat, volguem-ho reconèixer, és massa alligonat per l'experiència. Demés, una altra cosa: qui gosaria dir de que capitalisme equival al valor capacitat? Aquesta és una lluita, confessem-ho, entre dos estaments sense gruix d'esperit. «Els estòmacs no aprenen metafísica» (2), i aquesta és una lluita dels estòmacs. Els homes de pecat, però, són els intel·lectuals, els quals han ajudat les opressions polítiques, també les sedicions, a favor d'una casta per tal de que manés. Ens caldrà recordar Romain Rolland, qui ha dit darrerament: «La major part dels intel·lectuals han posat la seva ciència, el seu art, la seva raó al servei dels governs. N'han fet l'instrument de les passions i (sense saber-ho potser) dels interessos egoistes d'una tribu política i social, d'un Estat, d'una pàtria o una classe?» (3). Es tan cert, que ha estat sempre. D'aquí la malfiança del proletariat a que els homes de cap i de carrera menin les multituds; d'aquí la malfiança dels dirigents o actors sindicalistes a tota acció política, de parlamentarisme.

Els mateixos polítics han declarat fallida la funció de l'Estat, àdhuc l'interventor. Paraules d'En Cambó són les que aquí segueixen: «El sentiment polític és semblant al sentiment religiós... S'ha vessat molta sang per a tenir un règim constitucional i parlamentari, i quan hem tingut els edificis de les Corts i els diputats, hem cregut que ja ho teníem tot, i estavem, però, dins un règim de canibalisme.» (1) Necker, bastant abans, ja anava molt més lluny que no hagi mai anat el *leader* català: «Hom diria que un petit nombre d'homes, després d'haver-se repartit la terra, han fet lleis d'unió i de garantia contra la multitud, com podien haver-ho fet contra besties ferotges.

Es necessari dir-ho: després d'haver establert lleis de propietat, de llibertat i de justícia, res no s'ha fet encara per la unió més gran i productora dels ciutadans.—Què ens importen les vostres lleis de propietat? podrien dir: res no tenim que sigui nostre. Què ens importen vostres lleis de justícia? Res no tenim a defensar. Què ens importen les vostres lleis de llibertat? Si no treballem, morim» (2).

«La posició és difícil per als intel·lectuals, ja que el proletariat s'els mira amb cert recel i els burgesos amb olimpisme des de llur alçaria jeràrquica» (3). D'Ors parlava fa poc de la cadena d'or i la de ferro que els homes d'esperit són obligats de dur.—Nosaltres sols cerquem la lògica dels fets i el per què es produeixen. (Per a com es produeixen no voldriem tenir opinió.) Mes nosaltres creiem que no és pas solució el que l'*Intelligença* sigui una casta més—amb cadenes o sense—sinó que és solució el que els intel·lectuals es posin al costat de lo que sigui just. El mot d'ordre és de guerra. Ara convé saber si perdrien els savis quan guanyessin els bons...

I els savis no han de perdre! Ells seran l'element de la societat nova.—Hom té poca memòria si no sab recordar que Lenin imposà el Teatre del Poble així que fou poder (4).

No farem pas cap mal si deixem un espai a Georges Sorel: «Per als obrers, escriu, la revolució és altra cosa que no la victòria d'un partit: és l'emancipació dels productors desembarassats de tota tutela política; és la descomposició del poder mateix; l'organització de les relacions socials fora d'un govern de *no treballadors*. La vaga general no serà, doncs, la vaga generalitzada baix la direcció d'un partit polític, sinó la revolta projectada pels obrers completament iniciats i capaços de passar-se sense els consells de tot partit polític» (5). El to declamatori d'aquests mots no els treu pas importància. El bon teoritzant sab en quin punt es troba.—Enc que avui per avui el proletariat tingui com una nosa les paraules dels homes d'esperit—paraules de concòrdia que vol dir paciència,—no es sabria passar després l'assoliment d'aquesta dictadura anunciada, sense la llur ajuda.

(1) Francesc Cambó.—*Conferència al Centre Català de Madrid*, 26-11-1908.

(2) Necker (1776), citat per Urbain Gohier en *Contre l'argent*, pág. 51.

(3) Paraules d'En Jaume Bofill i Matas en la festa del seu banquet-homenatge (7-19).—Son dites de semblants en *Socialisme espiritual*, d'En Ramón Rucabado.

(4) Vegi's: *El Teatre del Poble*, per Romain Rolland.

(5) Georges Sorel.—*Obr. cit.*, págs. 17 i 18.

(1) Eduardo Barriobro.—*Problemas nacionales*, 1916.
(2) Gabriel Hanotaux.—*La democracia i el Treball*, 1910.
(3) Romain Rolland.—*Declaració d'independència d'esperit*, 1919.

Una qüestió d'higiene no la podran resoldre sinó els metges: només que es matarà la terrible injustícia del tuberculós pobre qui mor de no tenir la deguda assistència (1). Tampoc els alts estudis seran pel privilegi, sinó per a tot home qui estimi els alts estudis.

La poca informació respecte a què vol dir Sindicalisme, l'absolut o magre desconeixement de l'història dels moviments locals i universals del Socialisme, ha produït l'enorme esferèïment de que els intel·lectuals són posseïts *tot pensant el pervindre que els espera...* «La vida es mostra rebel a ésser idealitzada, diu Enrico Leone. El Socialisme, que surt de les entranyes mateixes de la vida social, de l'estament proletari, no és per això un ideal sinó una lluita de classe. L'ideal de l'absoluta felicitat humana no és ni formulable.

Heu's-aquí perquè el Socialisme serà la tomba dels intel·lectuals com a casta, i acabarà tota distinció entre obrer manual i obrer intel·lectual, obligats tots a produir fets, obres o idees, reconciliant el múscle amb el cervell.» Ja no es podrà tornar a les experiències d'un J. B. Godin (2), sense que, com escrivia la vidua d'aquest burgès bon home, la representació del treball no sigui

eficaç, dignament eficaç, en els consells on s'opera la direcció de tota obra minúscula o majúscula a realització. —La educació econòmica de les masses, feina dels Sindicats i dels intel·lectuals dintre dels Sindicats, atenuarà tot perill de terror per mitjà de lasang, amos els Sindicats dels instruments de treball i de consumació. Però els intel·lectuals no hi seran mai admesos ni permesos, en tant vulguin salvar-se de la guerra social que ha de produir-se, constituïnt-se en casta o posant-se al servei de la que ara domina. Cal pensar que les organitzacions obreres no donaran «mai més les seves forces a una agitació o revolta que no tingui per objectiu immediat la completa emancipació econòmica del treballador; és a dir, la abolició de la burgesia com a classe econòmicament separada de la massa de la població, ni a cap revolució que des del primer dia i del primer moment no escrigui en sa bandera la liquidació social» (1).

Permeteu que creguem que això ve fatalment. Que aquest trasbalsament de milions i milions d'homes desenganyats per una guerra afrosa que és digué de justícia, ajuda a mala fi, i aquesta mala fi serà pels qui detenten la civilització a profit dels més rics econòmicament. Aviat ni s'en dirà l'«hora de les esquerres», perquè ni les esquerres que s'en diuen avui tindran raó a existir. Sols dels intel·lectuals depèn, quan això sigui, la salvació del món.—Per a canviar el món, però, només els obrers basten.

J. SALVAT-PAPASSEIT

(1) Copiem del llibre *La evolució proletària*, d'Anselm Lorenzo, el següent paragraf interessant: «En 1820 descubrió Villermet que la mitad de los hijos de los tejedores de Mulhouse morían antes de los quince meses. Aconsejó al fabricante que abonara el jornal sin trabajar durante seis semanas a las obreras parturientes, y, practicado el consejo, esa sola medida disminuyó la mortalidad infantil en la mitad, sin la menor intervención de la medicina.»

(2) I., Prudhommeaux.—*Les experiències socials de J. B. Godin*. 1911.

(1) Miquel Bakunine.—*La política de la Internacional*.

ENRIC-CRISTÒFOL RICART

Avui verifiquem un dels nostres propòsits, començant de publicar un número monogràfic dedicat a un artista català. Mants dibuixos d'E.-C. Ricart, de l'Agrupació Courbet, ornem aquestes pàgines. Enric-Cristòfol Ricart, dit Ricart de Vilanova, desenrotlla avui tres activitats en l'art plàstica. Ell és el boixista d'esperit més mediterrani que té Catalunya. Tècnicament és el nostre primer artífex en l'art difícil i pacient del gravat.

Suara ha publicat dos llibres, que contenen tota la seva tasca de gravador al boix: «Aleluyas» de Santiago Vinardell i «Trenta poemes» de Millàs-Raurell. En cada boix dels que es reproduïxen en aquests llibres l'artífex hi és en dots excel·lents, ple de llum llatina, la gúbia.

Dibuixant, E.-C. Ricart és, com pot comprovar-se pels dibuixos-estudis que reproduïm, de una sensibilitat delicada, sobre tot en l'estudi de plects i el bestiar. Sensibilitat delicada i aguda, superior, creiem a la de les seves teles.

Ben segur que l'Enric-Cristòfol Ricart deu apreciar les múltiples branques de l'art en les quals produeix, d'aquesta manera mateixa com ho fem nosaltres: boixos, dibuixos i pintures.

J. M.

AQUEST
NUMERO
DE
"L'INSTANT"
HA
PASSAT

PER LA
CENSURA
MILITAR

L'INSTANT, núm. 3, segon any, publicarà:

Un treball d'*Eugeni d'Ors*.

Un poema d'*Albert Birot*.

Un article de *Francesc Pujols*.

Un poema de *J. S. Pons*.

Un article de *Marià Manent*.

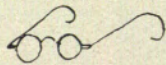
Un treball d'*Alfons Maseras*.

Dibuixos de *J. F. Ràfols*, i altres.

LLIBRERIA GENERAL
DELS
SALVAT-PAPASSEIT
BARCELONA

Gran Via, 613

Tel., 4902 A

L'INSTANT

REVISTA QUINZENAL

ABONAMENT:

ANY	CATALUNYA I FRANÇA .	10	Pts.
	ESTRANGER I ESPANYA .	15	„
NUMERO SOLT		0'50	„

REDACCIO A BARCELONA

Corts Catalanes, 613. - Tel. 4902 A

REDACCIO A PARIS

2, Rue Boucicaut (XVe)

JOAQUIM HORTA

IMPREMTA LITOGRAFIA

RELLEUS RELIGATS

GIRONA, 11

TELEFON 326 S. P.